

**MODELING AND MARKETING KNOWLEDGE MANAGEMENT
OF DYNAMIC COMMUNITY BUSINESS FOR THE PUBLIC
CASE STUDY IN MAKOK NUA
AND PHANOMWANG SUB- DISTRICTS OF KHUAN KHANUN DISTRICT
PHATTHALUNG PROVINCE**

CHEEP LUANLOY^{1*}, SUCHONNANEE METHIYOTHIN^{1*}

¹Graduate School of Commerce, Burapha University, Chon Buri 20131, Thailand

ABSTRACT

The purpose of this research was to study and compare the readiness of the community to develop the area concerning marketing knowledge management of dynamic community business for the public which was based on the concept of sufficiency economy of municipalities and the administrative organizations of Makok Nua and Phanomwang Sub-districts of Khuan Khanun District, Phatthalung Province. Qualitative research was the research methodology consisting of studying the documents, focus group, non-participatory observation and in-depth interviews. The samples were those involved with the land use project of Chaipattana Foundation in the area of Makok Nua and Phanomwang Sub-district in Khuan Khanun District, Phatthalung Province were from the government sectors, private agencies, community leaders, occupational groups, and local community groups, They were selected by using purposive sampling method. The key informants in in-depth interviews were 31 leaders namely, 5 heads of government agencies in Phatthalung province related to community development and 13 people each from mayor, chief executive of the subdistrict administrative organization, head of local government, community leaders and local community organization leaders. Thirty people attended the focus group discussion consisted, village headman, member of the municipal council, member of the sub-district administrative organization council, subdivision chief, occupational groups and village philosophers.

It was found that there were 10 factors affecting communities' readiness for Area Development in term of marketing knowledge management of dynamic business for the public 1) the potential of community capital, 2) communities' management and administration, 3) the philosophy of sufficiency economy, 4) social and cultural relations, 5) community leaders, 6) grouping of community organizations, 7) participation in community management, 8) parties, networks and support agencies, 9) community knowledge management, and 10) community communication

Keywords: Community Readiness Assessment, Community Development, Readiness for Area Development

*Author e-mail address : cheep.l@irpc.co.th

รูปแบบและการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน
กรณีศึกษา เทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวังก
อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ชีพ เลื่อนลอย¹, สุชนนี เมธิโยธิน¹

¹วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,ชลบุรี 20131,ประเทศไทย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ด้านการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่สำหรับประชาชน ตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวังก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ระเบียบวิธีวิจัยใช้ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารราชการที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ โครงการขอใช้ที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา ในพื้นที่ของเขตเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวังก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ซึ่งมาจาก หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน กลุ่มธุรกิจชุมชน และกลุ่มองค์กรชุมชนท้องถิ่น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการสัมภาษณ์ แบบเชิงลึก (In-depth interview) จำนวน 31 คน ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการของจังหวัดพัทลุงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน 5 คน และนายกเทศมนตรี นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล หัวหน้าราชการส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรชุมชนท้องถิ่น พื้นที่ละ 13 คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 30 คนประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาล สมาชิกกองจัดการบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ของเทศบาล เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ผู้รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน กลุ่มธุรกิจชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน พื้นที่ละ 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ในด้านรูปแบบและการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน ประกอบด้วย 10 ปัจจัย ได้แก่ 1. ด้านศักยภาพของทุนชุมชน 2. ด้านการบริหารและการจัดการชุมชน 3. การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ 4. ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม 5. แกนนำของชุมชน 6. การรวมกลุ่มขององค์กรชุมชน 7. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน 8. ภาครีเอช่ายและหน่วยงานสนับสนุน 9. การจัดการการเรียนรู้ของชุมชน และ 10. การสื่อสารชุมชน

คำสำคัญ : การประเมินความพร้อมของชุมชน, การพัฒนาชุมชน, ความพร้อมต่อการพัฒนาพื้นที่

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ที่ประเทศไทยได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ที่เริ่มเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ถึงแม้ว่าจะทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจเติบโตขึ้นก็ตาม แต่ประเทศไทยก็ยังคงประสบปัญหาคุณภาพในเกือบทุกด้าน อาทิ คุณภาพคน คุณภาพการศึกษา คุณภาพบริการสาธารณะ และบริการสาธารณสุข สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำสูงและมีความแตกแยกในสังคม การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นการพัฒนา ที่แยกคนเป็นส่วน ๆ มีกลุ่มมองการณ์เกิดขึ้นมากมาย แต่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ทำให้ผู้คนในชุมชนขาดความมั่นใจและขาดอำนาจในการจัดการการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ส่งผลให้ผู้คนรุ่นใหม่ที่ทอดทิ้งถิ่นไม่กลับพัฒนาบ้านเกิด คนที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ก็มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น (สถาปนิกรูปแห่งชาติ, 2558, หน้า 1)

จะเห็นได้ว่า หลังจากประเทศไทยได้พัฒนาขึ้นมา 55 ปี แล้ว ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหา หลายประการ ได้แก่ 1) ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน และปัญหาการกระจายรายได้ 2) ปัญหาการพึ่งพาเงินทุนและเทคโนโลยีจากต่างชาติ 3) ปัญหาการใช้ทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 4) ปัญหาความอ่อนแอของสังคม การตกอยู่ใต้กระแสวัฒนธรรม สืบเนื่องไปเป็นปัญหา ศีลธรรมและปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมามากมาย ซึ่งผลสรุปของการพัฒนาที่ผ่านมา “ยังเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน” (เชนศ ศรีวิชัยคำพันธ์, 2555, หน้า 8)

การพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งและให้เกิดความยั่งยืนให้แก่ชุมชนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีแนวพระราชดำริ เกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบทที่สำคัญ ๆ คือ การพัฒนาให้สอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้เป็นหลัก โดยการประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนนั้นมาพัฒนา ให้เกิดเป็น “ตัวอย่างของความสำเริง” จากจุดเล็ก ๆ เพื่อเป็นฐานรากของพัฒนา ให้ประชาชนได้เห็นและเรียนรู้จากตัวอย่างของความสำเริงนั้น จากนั้นจึงขยายผลการปฏิบัติออกไป (มูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ, 2560)

เทศบาลตำบลมะกอกเหนือและองค์การบริหารส่วนตำบลพนมวังค์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้ดำเนินการเพื่อขอใช้ที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา ที่มีผู้บริจาคไว้ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ซึ่งอยู่ที่ตำบลมะกอกเหนือ จำนวน 3 ไร่ 2 งาน 16 ตารางวา และที่ตำบลพนมวังค์ จำนวน 3 ไร่ 3 งาน 14 ตารางวา เพื่อนำไปใช้เป็นศูนย์เรียนรู้การพัฒนาผลผลิตชุมชนเพื่อการตลาด และศูนย์เรียนรู้เชิงเกษตรและวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติตำบลพนมวังค์ ตามลำดับ

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวังค์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง รวมถึงร่วมประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว มีข้อสรุปว่า ควรมีการทดลองจัดกิจกรรมด้านการตลาดชุมชนและกิจกรรมสนับสนุนอื่น ๆ ที่คิดว่าจะมีในศูนย์เรียนรู้ในอนาคต ควรคู่การให้ความรู้และการสร้างกระบวนการค้นหาความจำเป็นและความต้องการด้านองค์ความรู้ ให้กับสมาชิกของกลุ่มธุรกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนให้ การดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ โดยการเคลื่อนตนเองไปหา

องค์ความรู้ที่ตรงกับความต้องการจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การสืบค้นทางการสื่อสารออนไลน์ แหล่งเรียนรู้ของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรด้านการเรียนรู้อื่น ๆ หรือการให้ความรู้เคลื่อนมาหาโดยการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ การดำเนินงานทำนองดังกล่าว จึงเปรียบเสมือนการค้นหาและเลือกซื้อสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตนเอง ซึ่งสามารถหาได้จากในตลาดที่มีสินค้าให้เลือกอย่างมากมาย แต่ตลาดในที่นี่ เป็น “ตลาดความรู้เคลื่อนที่” ซึ่งปัจจุบันมีอยู่มากมายค้นหาได้ง่ายและสะดวก สามารถเคลื่อนไปหาประชาชนหรือประชาชนสามารถเคลื่อนตนเองไปหาความรู้ได้โดยไม่ยากนัก ประเด็นจึงอยู่ที่ว่าองค์ความรู้ที่ต้องการนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องค้นหาให้ตรงกับความต้องการจำเป็นและความต้องการ เพื่อนำไปประยุกต์เพื่อในการพัฒนาได้อย่างแท้จริง

การดำเนินงานดังกล่าว นอกจากจะเป็นการเตรียมการและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาพื้นที่ตามโครงการที่ได้วางไว้แล้ว ยังเป็นการทดสอบเพื่อประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ของทั้ง 2 พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียง ก่อนที่จะมีการลงทุนด้านถาวรวัตถุและการลงทุนในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ในด้านการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวัง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

2. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ในด้านการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวัง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 การเตรียมข้อมูล ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ แนวคิดและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดและปรัชญาทางการตลาด แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ เพื่อนำไปสู่การออกแบบการวิจัย

1.2 ลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่วิจัย ตลอดจนทำความเข้าใจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาพื้นที่ ทั้งในส่วนของผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพในชุมชน รวมถึงข้าราชการส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การปฏิบัติการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวางแผน (Plan) โดยการ ประชุมกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันจัดทำแผนการอบรมให้ความรู้ และดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมด้านการตลาดชุมชน และกิจกรรมสนับสนุนธุรกิจชุมชน

2.2 การปฏิบัติ (Action) โดยการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ดังนี้

2.2.1 มอบหมายให้แต่ละพื้นที่ ดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมด้านการตลาดชุมชนและกิจกรรมสนับสนุนโดยชุมชน ตามแผนที่วางไว้

2.2.2 จัดประชุมสัมมนาโดยใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation-Influence-Control : A-I-C) เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านการตลาดและธุรกิจชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อจินตนาการถึงความมุ่งหวังในอนาคต อันจะนำไปสู่การจัดทำแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้

2.2.3 อบรมและให้คำปรึกษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตามความต้องการและความจำเป็นต่อการพัฒนาด้านการตลาดและธุรกิจชุมชน ให้กับกลุ่มอาชีพ ผู้นำชุมชนและประชาชนที่สนใจ

2.3 การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตการดำเนินงาน และการจัดเก็บและบันทึกข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์และประมวลผล

2.4 การสะท้อนผล (Reflection) เป็นการนำผลจากการสำรวจ การจัดเก็บข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงผลของการสังเกตและการสะท้อนความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน นำมาวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อสรุปผลการศึกษารูปแบบและการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน

3. นำผลการวิจัยมาเรียบเรียง วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักการเขียนสรุปรายงานบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริง และอภิปรายผลเชิงหลักทางวิชาการให้เกิดแนวคิดหลากหลาย และเป็นองค์ความรู้ใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ โครงการขอใช้ที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้การพัฒนาผลผลิตชุมชนเพื่อการตลาด ในเขตเทศบาลตำบลมะกอกเหนือ และศูนย์เรียนรู้เชิงเกษตรและวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ ตำบลพนมวังค์ ของตำบลพนมวังค์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการขอใช้ที่ดินของมูลนิธิชัยพัฒนา ในพื้นที่ของเขตเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวังค์ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ซึ่งมาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน กลุ่มธุรกิจชุมชน และกลุ่มองค์กรชุมชนท้องถิ่น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

2.1.1 หัวหน้าส่วนราชการของจังหวัดพัทลุงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน 5 คน

2.1.2 นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าราชการส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรชุมชนท้องถิ่น พื้นที่ละ 13 คน รวมทั้งหมด 26 คน

2.2 การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ของเทศบาล เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน กลุ่มธุรกิจชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน พื้นที่ละ 15 คน รวม 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เฉพาะในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รวมถึงการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาชุมชน แนวคิดและปรัชญาทางการตลาด แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ เพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

2. ข้อมูลจากแนวคิดที่เกี่ยวกับ รูปแบบและการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่สำหรับประชาชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตามแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างปลายเปิด (Semi Structure Interview Questionnaires) กับกลุ่มตัวอย่าง

3. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีผู้เข้าร่วมในวงสนทนา ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ของเทศบาล เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้รับผิดชอบงานพัฒนาชุมชน กลุ่มอาชีพในชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน พื้นที่ละ 15 คน รวมทั้งหมด 30 คน โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการเอง ตามแนวทางการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. เก็บข้อมูลการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยกำหนดกรอบที่ใช้ในการสังเกต คือ 1. องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม (Setting) คือ การสังเกตองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมที่ใช้เป็นพื้นที่

ศึกษา เป็นการสังเกตสถานที่ในความหมายทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วัฒนธรรม วิถีชีวิต 2. การกระทำของแต่ละบุคคล (Acts) โดยการสังเกตวิธีการดำเนินชีวิตของชุมชน 3. แบบแผนการกระทำ (Activities) คือการสังเกตการกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการ ที่มีขั้นตอนและมีลักษณะต่อเนื่องจนเป็นแบบแผน 4. ความสัมพันธ์ (Relationship) คือการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน 5. การมีส่วนร่วม (Participation) คือการที่บุคคลยอมรับร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ในชุมชน และที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชน 6) ความหมาย (Meaning) คือการสังเกตการให้ความหมายของชุมชนผู้ถูกศึกษา ที่มีต่อการกระทำ (Act) (สุภาพค์ จันทวานิช ,2553, หน้า 83)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องแนวคิดการพัฒนาชุมชน แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อทราบถึงลักษณะและองค์ประกอบความเข้มแข็งของชุมชน

2. ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์รายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามโครงสร้างเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งเปรียบเทียบความพร้อมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาพื้นที่ ในด้านการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวัง อำเภอด่านขุนทด จังหวัดพิจิตร

2. ผลการศึกษาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ จากการดำเนินงาน ที่ผู้วิจัยที่ได้ลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาวิจัยและประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยได้ดำเนินการจัดอบรมเรื่องการพัฒนาการตลาดและธุรกิจชุมชนให้กับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องและกลุ่มธุรกิจชุมชน หลังจากนั้นได้ร่วมกันวางแผนและมอบหมายให้แต่ละพื้นที่ ทดลองการจัดกิจกรรมด้านการตลาดชุมชน โดยจำลองรูปแบบที่คิดว่า จะจัดให้มีในอนาคต ตามที่ตั้งเป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่ไว้ ผลการดำเนินงานพบว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมและความสำเร็จของการดำเนินงาน ทดลองการจัดกิจกรรมด้านการตลาดชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดจากผลการสังเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากนั้นจึงนำมาสรุปเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ 10 ปัจจัย ได้แก่ 1. ด้านศักยภาพของทุนชุมชน 2. ด้านการบริหารและการจัดการกลุ่มอาชีพชุมชน 3. การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ 4. ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม 5. แกนนำของชุมชน 6. การรวมกลุ่มของชุมชน 7. การมีส่วนร่วมของชุมชน

8. ภาวการณ์ซื้อขายและหน่วยงานสนับสนุน 9. การจัดการเรียนรู้ของชุมชน และ 10. การสื่อสารชุมชน

จากผลการศึกษาความพร้อมต่อการพัฒนาพื้นที่ของเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวังค์ดังที่สรุปเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ 10 ปัจจัย ตามรายละเอียดที่กล่าวข้างต้นไปแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำมาจัดทำเป็นแบบประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ โดยได้กำหนดเกณฑ์การประเมินการดำเนินงานของแต่ละปัจจัยไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง กำลังดำเนินการ ในปีจั้นั้น

ระดับ 2 หมายถึง ปัจจัยนั้น ได้ดำเนินการ ไปบ้างแล้ว แต่ยังไม่ค่อยอยู่

ระดับ 3 หมายถึง ปัจจัยนั้น ได้ดำเนินการ ไปแล้วและมีผลการดำเนินงานเป็นรูปธรรม

ระดับ 4 หมายถึง ปัจจัยนั้น ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีผลการดำเนินเป็นรูปธรรมชัดเจน

ระดับ 5 หมายถึง ปัจจัยนั้น ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ

โดยแบบประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ เป็น ไปดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แบบประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ (พัฒนาจากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้)

ปัจจัยความพร้อมต่อการพัฒนา	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ผลการประเมิน		ระดับ	ระดับศักยภาพความพร้อมของชุมชน
		มี	ไม่มี		
1. ด้านศักยภาพของทุนชุมชน 5 มิติ ได้แก่ ทุนมนุษย์ สังคม ธรรมชาติ กายภาพ และการเงิน	มีแผนและดำเนินงานตามแผน การพัฒนาชุมชนครบทุกมิติ			5	ดำเนินงานตามแผนพัฒนาทุนชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ครบ 5 มิติ
				4	ดำเนินงานตามแผนพัฒนาทุนชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 4 มิติ
				3	ดำเนินงานตามแผนพัฒนาทุนชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 มิติ
				2	ดำเนินงานตามแผนพัฒนาทุนชุมชน อย่างน้อย 2 มิติ
				1	มีแผนพัฒนาทุนชุมชน แต่ไม่ชัดเจน
2. ด้านการบริหารและการจัดการกลุ่มอาชีพชุมชน	มีระบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชนที่ดี สมาชิกมีความสุข และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ			5	ใช้ทุนภายในกลุ่มอาชีพ 100 % และขายสินค้าหรือบริการได้ดี
				4	ขอรับเงินทุนสนับสนุนจากภายนอกน้อยกว่าเงินทุนของกลุ่ม และไม่มีปัญหาเรื่องการขายสินค้าชุมชน
				3	ขอรับการช่วยเหลือเงินทุนจากภายนอกร่วมกับเงินทุนของกลุ่ม โดยมีสมาชิกในกลุ่ม 10 คนขึ้นไป
				2	ขอรับการช่วยเหลือเงินทุนจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ โดยมีสมาชิกในกลุ่ม 6 - 10 คนขึ้นไป
				1	ขอรับการช่วยเหลือเงินทุนจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ โดยมีสมาชิกในกลุ่ม ต่ำกว่า 5 คน
3. การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้	การน้อมนำคุณลักษณะ 3 ประการ และเงื่อนไข 2 ประการ หรือที่เรียกว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้อย่างเข้าใจ			5	นำมาใช้ ทั้ง 2 เงื่อนไขและ 3 ห่วง
				4	นำมาใช้อย่างน้อย 2 เงื่อนไขและ 2 ห่วง
				3	นำมาใช้อย่างน้อย 2 เงื่อนไขและ 1 ห่วง หรือ 1 เงื่อนไขและ 2 ห่วง
				2	นำมาใช้อย่างน้อย 2 เงื่อนไขและ 1 ห่วง หรือ 1 เงื่อนไขและ 2 ห่วง
				1	น้อมนำมาใช้อย่างน้อย 1 เงื่อนไข หรือ 1 ห่วง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยความพร้อมต่อการพัฒนา	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ผลการประเมิน		ระดับ	ระดับศักยภาพความพร้อมของชุมชน
		มี	ไม่มี		
4.ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม	คนในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเกื้อกูล มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน			5	คนในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เป็นผู้รับอย่างเดียว
				4	คนในชุมชน มีการชักชวนคนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกชุมชน เข้ามาช่วยเหลือสมาชิกใน
				3	คนในชุมชนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือ และเสียสละ ทั้งด้านร่างกายและหรือทุนทรัพย์ ตามกำลังฐานะ
				2	คนในชุมชนเข้าร่วมงานของส่วนรวมและเพื่อนบ้าน อย่างชัดเจน
				1	เป็นชุมชนที่ ต่างคนต่างอยู่ มีความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมน้อยมาก
5.แกนนำของชุมชน	มีแกนนำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ มุ่งมั่น เสียสละ และช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาชุมชน			5	แกนนำของชุมชนช่วยเหลือแบบมีเป้าหมาย โดยแสดงให้เห็นถึง ความพยายามอย่างยิ่ง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ
				4	แกนนำของชุมชน ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน โดยกำหนดเป้าหมาย (วิสัยทัศน์) ให้เห็นอย่างชัดเจน
				3	แกนนำของชุมชน แสดงออกและดำเนินงานจนเกิดผลอย่างชัดเจน
				2	แกนนำของชุมชนแสดงออกและดำเนินงานพัฒนาร่วมกับชุมชน
				1	แกนนำของชุมชน (อาจเป็นข้าราชการหรือประชาชนด้วยกัน) แสดงออกว่าเป็นผู้นำชุมชน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยความพร้อมต่อการพัฒนา	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ผลการประเมิน		ระดับ	ระดับศักยภาพความพร้อมของชุมชน
		มี	ไม่มี		
6.การรวมกลุ่มของชุมชน	มีการรวมกลุ่มของชุมชน เพื่อเรียนรู้และพัฒนา การประกอบอาชีพร่วมกัน			5	มีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ เป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง
				4	มีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ และมีการบริหารจัดการที่ดี
				3	มีการรวมกลุ่ม และกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานอย่างชัดเจน
				2	มีการรวมกลุ่มบ้าง แต่เป็นลักษณะแบบไม่เป็นทางการ มีการดำเนินกิจกรรมกลุ่มที่ปรากฏเป็นเชิงประจักษ์
				1	มีการรวมกลุ่มบ้าง แต่เป็นลักษณะแบบไม่เป็นทางการ แต่ยังไม่ปรากฏการดำเนินกิจกรรมกลุ่มที่ชัดเจน
7.การมีส่วนร่วมของชุมชน	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการชุมชนอย่างแท้จริง			5	มีการรวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน รับผลประโยชน์ และรับผลกระทบ จากการดำเนินงาน
				4	มีการรวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ จากการดำเนินงาน
				3	มีการรวมกลุ่ม เพื่อร่วมคิด ร่วมการตัดสินใจ และร่วมดำเนินงาน เพื่อการพัฒนาชุมชน
				2	มีการรวมกลุ่ม เพื่อร่วมคิดและร่วมตัดสินใจเพื่อการพัฒนาชุมชน
				1	มีการรวมกลุ่ม เพื่อร่วมคิดเพื่อการพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยความพร้อมต่อการพัฒนา	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ผลการประเมิน		ระดับ	ระดับศักยภาพความพร้อมของชุมชน
		มี	ไม่มี		
8. เครือข่ายภาคีและหน่วยงานสนับสนุน	ชุมชน มีการประสานความร่วมมือ กับเครือข่ายภายนอกโดยตรง หรือประสาน ผ่านกับผู้อื่นอีกต่อหนึ่ง			5	ชุมชนสามารถประสานเครือข่ายต่าง ๆ ได้ด้วยชุมชนเอง
				4	ชุมชนสามารถประสานเครือข่ายต่าง ๆ โดยผ่านชุมชนหรือผู้อื่น
				3	ชุมชนสามารถประสานความร่วมมือ หรือความช่วยเหลือ จากผู้อื่น ที่ยังไม่ใช่เครือข่ายระดับองค์กร
				2	ชุมชนเห็นความสำคัญ และเริ่มสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
				1	ชุมชนเห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่าย
9. การจัดการเรียนรู้ของชุมชน	มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดเก็บรวบรวม วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชน			5	มีการบริหารจัดการ ภูมิปัญญา และภูมิรู้ของชุมชนที่ยั่งยืน
				4	มีศักยภาพและความพร้อม เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดสิ่งใหม่ หรือการพัฒนาให้ดีกว่าเดิม
				3	มีระบบการจัดการความรู้ และการสืบทอดการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของ
				2	ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมศักยภาพของตนเอง
				1	ชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้หรือได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยความพร้อมต่อการพัฒนา	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	ผลการประเมิน		ระดับ	ระดับศักยภาพความพร้อมของชุมชน
		มี	ไม่มี		
10. การสื่อสารชุมชน	มีช่องทางสื่อสารเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างเหมาะสม			5	มีกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรม และเผยแพร่ข้อมูล ที่หลากหลาย
				4	มีโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะในการจัดกิจกรรม และเผยแพร่ข้อมูลที่หลากหลาย
				3	มีช่องทางสื่อสาร และการดำเนินงานด้านการสื่อสาร ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง
				2	มีช่องทางสื่อสาร ที่ให้ประชาชน ได้พูดคุยถึงปัญหาาร่วมกัน
				1	มีการประชุมหมู่บ้าน เพื่อเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลให้ประชาชน

ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช ตรวจสอบเนื้อหา และนำไปทดลองประเมิน (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง แต่อยู่ในพื้นที่ชุมชน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่วิจัยคือพื้นที่ของตำบลหนองบัว อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง จำนวน 30 ชุด จากนั้นได้นำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ ความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's reliability coefficient alpha) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.86 ซึ่งเป็นค่าที่สามารถยอมรับได้ จึงนำเอาแบบประเมินนี้ ไปใช้ในการประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ต่อไปได้ โดยแบบ

ประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ของพื้นที่วิจัยต่อไป

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาพื้นที่ จากการนำเอาแบบประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ที่ผู้วิจัยค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ไปประเมินในพื้นที่วิจัยพบว่า ระดับความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ของตำบลพนมวังค์ อยู่ที่ 45 คะแนน(จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน) หรือคิดเป็น 90 % ซึ่งสูงกว่าเทศบาลตำบลมะกอกเหนือซึ่งมีระดับความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ อยู่ที่ 35 คะแนน(จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน) หรือคิดเป็น 70 % โดยมีรายละเอียดการประเมินตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินระดับความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่

ปัจจัยความพร้อมต่อการพัฒนาพื้นที่	ผลการประเมิน ระดับความพร้อมของชุมชน			
	มี	ไม่มี	เทศบาลตำบลมะกอกเหนือ	ตำบลพนมวังค์
1. ด้านศักยภาพของทุนชุมชน	/		3	4
2. ด้านการบริหารและการจัดการชุมชน	/		3	4
3. การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้	/		3	4
4. ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม	/		4	5
5. แกนนำของชุมชน	/		4	5
6. การรวมกลุ่มของชุมชน	/		3	4
7. การมีส่วนร่วมของชุมชน	/		4	5
8. เครือข่ายภาคีและหน่วยงานสนับสนุน	/		4	5
9. การจัดการเรียนรู้ของชุมชน	/		3	4
10. การสื่อสารชุมชน	/		4	5
รวม			35 คะแนน หรือ 70%	45 คะแนน หรือ 90 %

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบและการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน กรณีศึกษาจังหวัดพัทลุง สามารถสรุปอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อประเมินความพร้อมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาพื้นที่ ในด้านรูปแบบและการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการดำเนินงานวิจัย ที่ผู้วิจัยได้ร่วมประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาพื้นที่ มีข้อสรุปร่วมกันว่า ควรให้มีการดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมด้านการตลาดชุมชนและกิจกรรมสนับสนุนด้านอื่น ๆ ที่คิดว่าจะมีในศูนย์เรียนรู้ในอนาคต ควบคู่ไปกับการให้ความรู้เรื่องการตลาดและพัฒนาธุรกิจชุมชนให้กับ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว นอกจากจะเป็นการเตรียมการของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการ

พัฒนาพื้นที่แล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นการทดสอบศักยภาพของชุมชนและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่ในด้านตลาดและธุรกิจชุมชน เพื่อประเมินความพร้อมต่อการพัฒนาพื้นที่และการจัดการด้านอื่น ๆ เพื่อรองรับต่อการพัฒนาพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับ (นฤมล อรุโณทัย, 2549, หน้า 112-113) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ประชาคมและชุมชนเข้มแข็งในบริบทของกลุ่มชายขอบ : กรณีศึกษาชาวเลในประเทศไทย ที่กล่าวไว้ว่า การสร้างกระบวนการให้ชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน หรือ กิจกรรมเพื่อการพัฒนา ร่วมกัน ในชุมชน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเรียนรู้ร่วมกันของคนชุมชน ที่จะเป็ นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ผลของการดำเนินงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการ สังเคราะห์แนวคิดจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาชุมชน รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสรุปเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ในพื้นที่วิจัย 10 ปัจจัย ได้แก่ 1. ด้านศักยภาพของทุนชุมชน 2. ด้านการบริหารและการจัดการชุมชน 3. การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ 4. ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม 5. แกนนำของชุมชน 6. การรวมกลุ่มขององค์กรชุมชน 7. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน 8. ภาครีรอข่ายและหน่วยงานสนับสนุน 9. การจัดการเรียนรู้ของชุมชน และ 10. การสื่อสารชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ (โกวิท พวงงาม , 2553, หน้า 255-257) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดชุมชนเข้มแข็งว่า ศักยภาพภายในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อมุ่งไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน ซึ่งต้องมีองค์ประกอบและลักษณะ ดังนี้ คือ 1. คนในชุมชนต้องเป็นคนที่มีการเรียนรู้อยู่ 2. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3. มีภาวะผู้นำชุมชน 4. มีจิตสำนึกชุมชน 5. มีจิตวิญญาณชุมชน 6. มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง 7. มีการจัดการชุมชนที่ดี 8. มีเครือข่ายชุมชน 9. เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ 10. เป็นชุมชนสงบสุข และ 11. การพัฒนาแบบยั่งยืน รวมทั้งสอดคล้องในทำนองเดียวกับ (อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ ,2540, หน้า 12-33) ซึ่งได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งประกอบด้วย 7 ประการ คือ 1. โครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน 2. ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง 3. ค่านิยมจากหลักธรรมของศาสนา หรืออุดมการณ์ 4. กระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต 5. กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติ 6. ระบบความสัมพันธ์เชิงแน่นแฟ้น และ 7. กลไกที่เอื้อให้เกิดความสัมพันธ์

จะเห็นได้ว่า การมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาพื้นที่ รวมถึงชุมชน ได้ร่วมกันวางแผนเพื่อทดลองดำเนินกิจกรรมด้านตลาดชุมชน นอกจากจะ

ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันแล้ว ยังสามารถประเมินศักยภาพของปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาธุรกิจชุมชนของ (Markusen A. ,2004) ที่ได้เน้นถึงการจัดการธุรกิจชุมชนว่า ต้องกำหนดเป้าหมายของการดำเนินธุรกิจให้ชัดเจน และมีแผนการดำเนินงานที่สมเหตุสมผล และสร้างความร่วมมือกับส่วนงานอื่น ๆ ทั้งในพื้นที่และเครือข่ายภายนอกเพื่อสร้างและขยายการพัฒนาและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ (Heritage และ Dooris 2009) ที่มองว่าการส่งเสริมเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาคประชาชนด้วยตนเอง หรือการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการบังคับหรือการสั่งการ

2. การศึกษาเปรียบเทียบ รูปแบบและการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่ เพื่อประชาชนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและองค์การบริหารส่วนตำบลพนมวัง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ผลของการประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ โดยใช้แบบประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น พบว่า ระดับคะแนนความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ของตำบลพนมวัง มีระดับคะแนนสูงกว่าเทศบาลตำบลมะกอกเหนือ แสดงให้เห็นว่าตำบลพนมวังมีความพร้อมต่อการพัฒนาพื้นที่ ในด้านตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน มากกว่าเทศบาลตำบลมะกอกเหนือ และจากการพิจารณาผลการประเมินรายปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ ทั้ง 10 ปัจจัย พบว่า ตำบลพนมวังมีระดับคะแนนตั้งแต่ระดับ 4 ขึ้น ไปทั้งสิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแต่ละปัจจัยมีกระบวนการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง และมีผลการดำเนินงานเกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เมื่อพิจารณาตามผลของการประเมินพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ของตำบลพนมวังแล้ว สามารถสรุปได้ว่า ตำบลพนมวัง

มีความพร้อมที่จะพัฒนาพื้นที่ที่มีผู้บริจาคให้กับมูลนิธิช่วยพัฒนา เป็น “ศูนย์การเรียนรู้เชิงเกษตรและวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ ตำบลพนมวังก์” ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการดำเนินงานการทดลองจัดกิจกรรมด้านตลาดชุมชนภายใต้ชื่อ “หลาดบายใจ ชายเขานม” โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนได้ แต่อย่างไรก็ตามควรมีการพัฒนาและเสริมศักยภาพ เพื่อยกระดับความพร้อมของชุมชนในด้านศักยภาพของทุนชุมชน ด้านการบริหารและการจัดการชุมชน การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ การรวมกลุ่มของชุมชน และการจัดการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ที่ยังอยู่ที่ระดับ 4 ให้สูงขึ้นควบคู่ในระหว่างการพัฒนาพื้นที่ไปด้วย เพื่อให้มีความต่อเนื่องในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ส่วนเทศบาลตำบลมะกอกเหนือ ถึงแม้ว่าผลคะแนนระดับความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่จะต่ำกว่าตำบลพนมวังก์ แต่ผลของการประเมินพบว่าองค์ประกอบของปัจจัยความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ของเทศบาลตำบลมะกอกเหนือยังมีครบทั้ง 10 ปัจจัย ดังนั้นการที่จะพัฒนาพื้นที่ที่มีผู้บริจาคให้กับมูลนิธิช่วยพัฒนา ในเขตเทศบาลตำบลมะกอกเหนือ ที่มีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการตลาด” ตามวัตถุประสงค์นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบของปัจจัยความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน ให้มีศักยภาพสูงขึ้นก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการบริหารและการจัดการชุมชน การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ การรวม กลุ่มของชุมชน และการจัดการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องได้เรียนรู้การดำเนินงานด้านการพัฒนา การตลาดและธุรกิจชุมชน อันจะเป็นการเตรียมความพร้อมต่อการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากผลการดำเนินงานวิจัยและผลของการประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ที่สามารถนำมาสรุปเป็นเกณฑ์พิจารณาความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ในรูปแบบของตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน ได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลรวมของคะแนนการประเมินระดับความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ในด้านตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน ที่มีผลการประเมินตั้งแต่ 80 % ขึ้นไป จะถือว่า ชุมชนมีความพร้อมต่อการพัฒนาพื้นที่ในรูปแบบของตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน ซึ่งสอดคล้องเกณฑ์ประเมินการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน ที่ระบุว่า ชุมชนที่มีการพัฒนาในระดับการเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับ 4 หมายถึง ชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในขั้นตอนเตรียมความพร้อมได้ครบทุกกิจกรรม ซึ่งได้แก่ มีคณะกรรมการพัฒนาสุขภาพระดับตำบล มีแกนนำชุมชน หรือ อสม. มีกองทุนระดับตำบล มีการประยุกต์ใช้ค่ากลางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมระดับเขต มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลสุขภาพและสิ่งแวดล้อม มีเวทีประชาคม/ประชุมตำบลหรือหมู่บ้าน และมีช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (กรมอนามัย, 2559)

2. ต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 10 ปัจจัยของความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ในรูปแบบของตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน โดยผลการประเมินปัจจัยความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ที่มีระดับต่ำกว่าระดับ 4-ควรมีกระบวนการในการพัฒนาและเสริมศักยภาพเพื่อยกระดับปัจจัยของความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ให้อยู่ในระดับตั้งแต่ 4-ขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจาก เป็นระดับที่มีการดำเนินงานในปัจจุบันความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบและการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลมะกอกเหนือและตำบลพนมวังก์ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง มีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การพัฒนาและการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน เป็นเรื่องของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ผู้บริหารหน่วยงาน นักวางแผน นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวด เนื่องจากเป็นการพัฒนาที่ระบบฐานรากของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาและการจัดการชุมชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ดังนั้น จึงควรมีระบบหรือกระบวนการ เพื่อประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับ “ภูมิสังคม” ของชุมชนนั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจกับบริบทของชุมชน ทั้งในเชิงพื้นที่ ที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อม และการกำหนดแนวทางดำเนินงานสำหรับการพัฒนาพื้นที่ของชุมชน

1.2 กระบวนการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน ดังนั้นการจัดการและการพัฒนาชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และขยายการเรียนรู้ของชุมชนตามความต้องการของชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ นักพัฒนาชุมชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงชุมชนเอง ต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาชุมชน

ทั้งในส่วนของคุณภาพและประสิทธิผลของงานดำเนินงาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 จากผลการดำเนินงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ค้นพบและพัฒนาแบบประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ ที่มีประกอบด้วย 10 ปัจจัยของความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่นี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นักพัฒนาชุมชน ภาคประชาสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน รวมถึงชุมชนเอง ที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินความพร้อมของชุมชนได้ โดยผลการประเมินจะเป็นแนวทางทั้งในด้านการตัดสินใจต่อการดำเนินงานการลงทุนด้านสิ่งก่อสร้างและถาวรวัตถุ เพื่อมิให้เกิดความสูญเปล่าในการลงทุน รวมทั้งผลของการประเมินจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมศักยภาพองค์กรประกอบปัจจัยของความพร้อมของชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องมีความพร้อมต่อการพัฒนา พื้นที่มากที่สุดก่อนตัดสินใจต่อการดำเนินงานการลงทุนด้านสิ่งก่อสร้างและถาวรวัตถุ

2.2 การดำเนินงานพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนตามรูปแบบของการจัดการตลาดความรู้ทางธุรกิจเคลื่อนที่เพื่อประชาชนนี้ ควรมีการทำความเข้าใจกับสมาชิกของกลุ่มธุรกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบแนวทางการดำเนินงานก่อน ทั้งนี้เพราะการรูปแบบการดำเนินงานจะมุ่งเน้นในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และเน้นหลักการพึ่งพาตนเอง ที่ทุกคนต้องมีบทบาทและหน้าที่เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนและเรียนรู้ในการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน อันจะเป็นฐานสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- โกวิทช์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมอนามัย. (2559). *แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการอนามัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม.
- ครรชิต พุทธโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2529). *บ้านกับเมือง*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ทวีศักดิ์ นพเกษตร. (2541). *วิกฤตสังคมไทย 2540 กับบทบาทวิทยาการกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดเวทีประชาคม*. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤติ.
- ธนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2555). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภาพรณัฏ หะวานนท์ และคณะ. *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นฤมล อรุโณทัย. (2549). *ประชาสังคมและชุมชนเข้มแข็งในบริบทของกลุ่มชายขอบ: กรณีศึกษา กลุ่มชาวเลในประเทศไทย*. (เอกสารอัดสำเนา).
- มูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ.(2560). *หลักการ ดำเนินงานตามรอยพระยุคลบาท*. เข้าถึงได้จาก <http://www.pidthong.org/about.php?id=2&pagename=about-principle&menu>
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2553). *กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบปัจจัยและตัวชี้วัด*. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, ปีที่ 8, ฉบับที่ 2.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). *วาระปฏิรูปที่ 28 : ระบบเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุภางศ์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). *ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

Heritage, Z. & M. Dooris. (2009). *Community Participation and Empowerment in Healthy Cities*. Health Promotion International, 24: 45 – 55.

Markusen A. (2004). Targeting Occupations in Regional and Community Economic Development. *Journal of the American Planning Association*. 70(3): pps 253-268